ОСВІТА І ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ МОН УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОГО СИМПОЗІУМУ

ОСВІТА І ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

26-28 квітня 2016 р.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Київ – 2016

УДК 378.22.091.214:[61:304.3](072)
ББК 51.204.0Р3-21

Матеріали Міжнародного симпозіуму «Освіта і здоров'я підростаючого покоління»: Зб. наук. праць. – Київ, 2016. – Вип. 1. – 333 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Андрущенко Віктор Петрович – ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Бондар Володимир Іванович – декан факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Вербицький Володимир Валентинович – директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, доктор педагогічних наук, професор.

Страшко Станіслав Васильович – завідувач кафедри медико-біологічних і валеологічних основ охорони життя та здоров'я факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кандидат біологічних наук, професор.

Укладачі:

Страшко І.В., Челнокова М.С.

© Міжнародний симпозіум
«ОСВІТА І ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ»
© НПУ імені М.П. Драгоманова
© НЕНЦ МОН України

Лапченко І. О.
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ГУМАНІТАРНА ЕКСПЕРТИЗА У ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ

ABSTRACT. In the article the analysis of problem of planning and conducting of humanitarian examination is presented as one of directions of activity of school psychological service. This examination is directed on determination of possibilities and methods of concordance of educational innovative processes with all displays of public life, assistance self-realization of creative potential of society and everybody. Basic directions of humanitarian examination is an estimation: educational projects and experimental work; normatively legal documents which provide richly in content operation side of development of education; level of qualification and professionalism of pedagogical staff during attestation; author programs, textbooks, educational, methodical and didactics materials, with the purpose of the use in educational establishments; innovative projects with the purpose of their recommendation to realization. The stages of conducting of examination of innovative educational project are: determination of the article of research (level of development of psychical functions, mental and physical conditions of pupils), systems of criterions of expert analysis; choice of adequate methods of research; forming of basic and control selection of researched; conducting of inspection before, during and after studies with new pedagogical technologies; statistical treatment of research results; formulation of conclusions to innovative character of the author program or educational and methodical materials.

Keywords: humanitarian examination, school psychological service, examination in education, educational innovative project.

Впровадження експертизи у діяльність шкільної психологічної служби виступає актуальною проблемою сучасної освіти, зокрема проведення експертизи інноваційних проектів, навчальних посібників і навчально-методичних комплексів, експертизи ігрових засобів навчання і дозвілля. Даний вид діяльності психолога належить до гуманітарної експертизи, адже вона виходить з пріоритету соціальних і людських потреб й цінностей у ході оцінки комплексних проектів та прийняття важливих управлінських рішень.

Традиційно ефективність освіти визначалася за показниками успішності навчання і оцінками-балами з окремих предметів. Сучасні розробки даної проблеми спрямовані на врахування тісного зв'язку між навчальною успішністю та психічним розвитком кожного учня. У психологічному контексті в освітніх цілях змінюється акцент з розвитку предметно-обумовлених компетентностей школяра на створення умов для різностороннього розвитку його інтелектуальної та особистісної сфери. Підростаюча особистість набуває готовності усвідомлено організовувати свою діяльність, засвоювати нові способи дій, стати компетентною в різних сферах життя через розвиток рефлексії та відповідальності. Відповідно, визначати ефективність і продуктивність освіти за такими показниками набагато складніше, що передбачає створення системи постійного поточного та підсумкового моніторингу, який має проводити шкільна психологічна служба.

Гуманітарна експертиза орієнтована на виявлення можливостей і шляхів узгодження інноваційних процесів з усіма проявами суспільного життя, сприяння самореалізації творчого потенціалу суспільства і кожної людини за умови їхньої гармонізації між собою та з природними умовами їх діяльності. Як відмічає Г. Мкртичян, гуманітарна експертиза може застосовуватися до інноваційних проектів будь-якого характеру законодавчих, освітянських, науково-технічних, політичних, управлінських тощо, якщо вони мають

міждисциплінарний характер, зачіпають життя суспільства або стосуються стратегічних питань його життєдіяльності [5].

Експертиза в освіті перетворюється на особливий спосіб вивчення інноваційних явищ і процесів, що має за мету знаходження в них потенціальних можливостей для розвитку. Головне призначення даного виду експертизи полягає в тому, щоб дати відповідь на фундаментальне запитання : в якій мірі в навчальному закладі створені умови для повноцінного розвитку підростаючої особистості. Тому об'єктом гуманітарної експертизи в освіті може і повинна бути вся педагогічна система в цілому за умови наявності в ній інноваційних явищ і процесів. Зокрема, в роботі С. Братченка здійснена спроба систематизації об'єктів експертизи, до яких відносяться : ті, хто навчаються (учні, студенти), викладачі, навчально-виховний процес, уклад життя навчального закладу, середовище і оточення [1]. З іншого боку, гуманітарну експертизу в освіті можна вважати полісуб'єктною (О. Лактіонова), адже зазначені компоненти освітньої системи займають активну позицію по відношенню один до одного. Це означає, що цінність, цілісність і безпека освітнього простору забезпечується консолідацією діяльності суб'єктів і перетворення їх відповідальності у спільну.

Важливим питанням постає визначення мети гуманітарної експертизи в діяльності шкільної психологічної служби. Зокрема, Г. Мкртичян наголошує, що метою експертизи в освіті може бути: оцінка відповідності навчальних програм до тих психологічних і дидактичних вимог, які висуваються; оцінка ефективності авторських і експериментальних програм, освітніх технологій і систем; оцінка готовності кадрового потенціалу до роботи в даних умовах і за відповідними технологіями; оцінка відповідності адміністративно-управлінської діяльності нормативним документам; оцінка рівня розвитку здібностей людей, що навчаються. О. Коваль і І. Макарчук метою експертизи називають оцінку відповідності концепції конкретної освітньої установи умовам її середовища, а також відповідності авторських освітніх програм основній вимозі: створити умови для прояву творчого потенціалу людей, що навчаються, і тим самим для розвитку їх фізичних, пізнавальних і особистих здібностей в процесі їх соціалізації [2]. На основі комплексного і системного аналізу О. Лактіонова трактує психологічну експертизу як інтелектуальну гуманітарну технологію прийняття рішення у форматі діалогу, цілями якого є: аналіз освітнього простору (наданих умов і можливостей для особистісного розвитку суб'єктів); забезпечення психологічно комфортного, безпечного, розвивального середовища (через створення механізмів співпраці); гуманізація засобів та способів виховного впливу на підростаючу особистість та її захист від деструктивного впливу [3, с.43].

Отже, основними напрямами експертної діяльності шкільної психологічної служби визнано експертизу: освітніх проектів і дослідно-експериментальної роботи; нормативно-правових документів, що забезпечують змістовно-операційну сторону розвитку освіти; рівня кваліфікації та професіоналізму педагогічних та керівних кадрів в ході атестації; авторських

програм, підручників, навчально-методичних і дидактичних матеріалів з метою тиражування та використання в освітніх закладах; інноваційних розробок з їх рекомендацією до реалізації [4,с.318–319].

Проведення гуманітарної експертизи в освіті має особливості, що відображено у змісті діяльності психолога-експерта. Зокрема, проведення експертизи інноваційного проекту (авторської програми, навчально-методичних матеріалів тощо) включає наступні етапи: 1. визначення предмету дослідження (рівень розвитку психічних функцій, психічні і/або фізичні стани учнів), а також системи критеріїв експертного аналізу; 2. вибір адекватних методик дослідження; 3. формування основної та контрольної вибірки досліджуваних; 4. проведення обстеження до, під час та після навчання за новими педагогічними технологіями; 5. статистична обробка результатів дослідження; 6. формулювання висновків щодо інноваційного характеру авторської програми або навчально-методичних матеріалів [4, с.323].

На нашу думку, однією з важливих особливостей експертизи в освіті є застосування переважно методів якісного вивчення предмету: спостереження, бесіди, опитування, вивчення продуктів діяльності, проведення різних ігрових форм, дискусій. Обов'язковою умовою успішного проведення експертного дослідження є створення атмосфери доброзичливості, відкритості та зацікавленості. Отже, гуманітарна експертиза як напрям діяльності шкільної психологічної служби виступає важливим інструментом, використання якого дає можливість оптимізувати ресурсний потенціал освітнього простору кожного навчального закладу і державної системи в цілому.

Список використаних джерел

1. Братченко С.Л. Введение в гуманитарную экспертизу образования (психологические аспекты) / С. Л. Братченко. – М.: Смысл, 1999. – 137 с.
2. Коваль О. Гуманітарна експертиза у просторі освіти інформаційного суспільства / О.А. Коваль, І.О. Макарчук // Вісник НТУУ – КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2010. – Випуск 2. – С. 24 – 28.
3. Лактионова Е. Психологическая экспертиза образовательной среды Автореф. … дисс. … докт. психол. наук: 19.00.07 – педагогическая психология. / Елена Борисовна Лактионова. – Санкт-Петербург, 2013. – 53 с.
4. Лапченко І. О. Підготовка практичного психолога до здійснення гуманітарної психологічної експертизи / І. О. Лапченко // Професійна підготовка практичного психолога як конкурентоспроможного фахівця: теорія і практика: навчально-методичний посібник / За заг. ред. акад. НАПН України В.І. Бондаря. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 316–326.
5. Мкртичян Г.А. Психолого-педагогическая экспертиза инноваций в образовании / Г.А. Мкртичян // Вестник ННГУ. – 2005. – Выпуск 1(6). – С. 152–155.